



**Ulrika Hult**  
Malmö

## Planeten på soffan

### Att samlas kring lusten att förstå och tänka

Rapport från barn- och ungdomspsykoanalytiskt möte i Stockholm 7–8 februari, 2020. Ulrika Hult är leg. psykolog och leg. barn- och ungdomspsykiater verksam i Malmö, Sverige. I februari detta år deltog hon vid Svenska Psykoanalytiska föreningens arrangemang ”Planeten på soffan”, en konferens som hade barns och ungas oro för de klimatförändringar som pågår i samhället i fokus. Huvudtalarna representerade ett tvärvetenskapligt synsätt, vilket speglade vikten av att fånga upp barns och ungas frågor på temat ur flera perspektiv.

Svenska psykoanalytiska föreningens barn- och ungdomspsykoanalytiska kommitté arrangerade detta möte där psykoanalytiker, barnpsykiater och kandidater vid föreningens utbildningsinstitut deltog. Mötet samlade ett trettiotal intresserade. Bland deltagarna fanns barn- och vuxenpsykoanalytiker från Stockholm, psykiater från Stockholm, Göteborgs psykiatrinstitut och Södra Sveriges Barn- och Ungdomspsykiaterförening. Även vårt grannland Norge var representerat av en barnpsykiater. Föreningens lokal finns på Västerlånggatan

i Stockholm i ett hus från 1680-talet. Det gamla huset med sina lutande väggar och höjdskillnader i golvet visar på tidens tand och en anhopning av spår av mänsklig aktivitet. Det utgör en passande fond för vårt gemensamma intresse av att tänka och förstå.

Efter ett välkomnande mingel den 7 februari började fredagskvällens paneldiskussion. Temat ”Planeten på soffan” satte fokus på barns och ungas oro för klimatet och vad vi i samhället kan göra för att bidra till en god utveckling. Psykoanalytiker Eva Bexell var moderator. Vi fick inledningsvis ett

anförande av Michael Tjernström, professor i meteorologi, som mycket kunnigt och tydligt förklarade mekanismerna i de klimatförändringar som pågår. Han kunde lugna på vissa punkter, men också oro. Bland annat pekade han på vikten av att hejda användning av fossila bränslen, och hur kaosartade samband uppstår i väder. Sen 2018 har klimatet varit i fokus i dagspressen. Den uppvärmning vi har nu, orsakad av koldioxid i atmosfären, kommer att ta hundratals år att sänka. För att inte förvärpa läget genom ytterligare uppvärmning måste vi agera tillsammans. Tjernström pekade också på vikten av gott ledarskap för att förändringar ska kunna ske. Paris-avtalet kunde till exempel drivas igenom tack vare att det fick bygga på frivillighet, annars hade det inte varit möjligt för parterna att enas.

Psykoanalytiker Eva Bexell tog vid. Hon berättade om den ångest och oro för klimatet som finns hos barn och unga. Pojkar är i större utsträckning mer oberörda av klimatfrågor än flickor enligt den forskning av Maria Ojala som citerades. Ser man till hela befolkningen är äldre män minst oroad, och unga kvinnor de som uttrycker mest oro. Forskningen visar att barn ofta avstår från att prata med vuxna i sin omgivning om sin oro för klimatet, eftersom de vuxna inte verkar vilja lyssna. Det är ångestfyllt för både barn och vuxna att se vad som händer utan att kunna göra något. Ojalas forskning visar att barn blir lugnade när de finner ett område eller ett forum som de kan engagera sig i – och när de ser att deras vuxna också engagerar sig och pratar med dem om detta.

Kvällens tredje anförande hölls av TV-producenten Lotta Olin, som gör program till Utbildningsradions barnredaktion. Deras program har en enorm genomslagskraft i Sverige, speciellt "Lilla Aktuellt". Lotta Olin berättade om arbetet med att skapa program för barn i skolår 2–3 om hållbar utveckling. Hållbar utveckling är inskrivet i läroplanen, men kan vara svårt för lärare att få in i ämnesundervisningen eftersom begreppet är ämnesövergripande. UR:s produktionsteam har besökt skolklasser och samtalat med barn i hela Sverige om vad en människa behöver, och vad jorden behöver som planet, för att må bra. Vi fick se barnens teckningar och skrivna tankar utifrån vad en människa behöver. Det utgör ett dilemma hur rapportering och diskussion skall hanteras. UR vill ge hopp och de vet också att det finns en psyko-

logisk risk om man pratar om något som måste åtgärdas och som ingen gör eller kan göra något åt – att människor ger upp och låter förstörelsen fortsätta. Barnen riskerar då att känna sig maktlösa inför sin egen framtid.

Till sist fick vi lyssna till Samuel Jarrik, operasångare och talesperson för "Klimataktion" och "Extinction Rebellion". Hans uppfattning är att risken för verkligt kaos i samhället orsakat av klimatförändringar är överhängande. Han berättade på ett personligt sätt om sitt klimatengagemang och visade bilder från olika demonstrationer, exempelvis från hungerstrejken utanför svenska riksdagen förra året och från Tyskland där hans grupp stoppade infarten till en kolgruva. Bland hans personliga reflektioner fanns beskrivningar av hur hans eget föräldraskap påverkat hans egen ångest över klimatet – som har blivit mindre.

Efter de varierade och intressanta uppläggen gavs utrymme för reflektioner och frågor från åhörarna jämte diskussioner mellan paneldeltagarna. Vi kunde enas om den stora betydelse det har för barn och unga att klimatfrågor prioriteras.

Lördagens gemensamma arbete ägnades åt kliniska falldragningar genom en metod som kallas tankeväv. Arbetssättet påminner om processen vid fria associationer: en person har skrivit ned och läser upp två sessioner ur en pågående behandling. Efter uppläsningen av första sessionen ges gruppmedlemmarna möjlighet att högt dela med sig av sina tankar. Tankarna ska, så att säga, läggas fritt mellan oss och betraktas som fritt associativt material. Den som äger behandlingen förhåller sig avvaktande och får inte delta eller svara på frågor. Det ska inte vara en diskussion. Gruppen får ingen anamnes utan materialet ska få tala till gruppen som det är återgivet. En moderator fördelar ordet. Efter en paus läses den andra sessionen upp. Gruppen tänkte och pratade och tänkte. Det sista momentet i tankevävmetoden utgör en reflektion kring vilken väv gruppen har vävt. Nu får den ansvarige terapeuten dela med sig av en del anamnestiska uppgifter och sina egna reflektioner kring gruppens tankar.

Tankeväven erbjuder ett kreativt mellanrum. Det är inspirerande att få träffa kollegor som är vana vid att tänka och som inte omedelbart värderar det tänkta i relation till att lösa ett pågående problem, utan söker öppenhet. Parallellt finns en omsorg om patienten. Alla är skolade i den psy-

kodynamiska och psykoanalytiska traditionen. Vi delar termer och begrepp, det är lätt att i kommentarerna få referera till teorier. Gruppen kändes prestigelös.

Tankeväven fortsatte under eftermiddagen. Jag lämnade mötet med en känsla av att ha fått något. Det kändes som att få komma till ett vattenhål. Detta sammanhang måste vi värna, dessa värdefulla försök att förstå. Min personliga reflektion är att lite ljus tränger in i mitt personliga tankesnår och tillför syre. Ett varmt tack till arrangörerna av detta fina möte. Hoppas vi kan arrangera liknande träffar i framtiden med ännu fler deltagare.



**Ulrika Hult**, leg. psykolog, leg. psykoterapeut verksam i Barn- och Familjpsykologen i Malmö (privat).

Representant för Södra Sveriges Barn- och Ungdomspsykoterapeutiska förening i EFPP

[psykolog@ulrikahult.se](mailto:psykolog@ulrikahult.se)